

Қазақстан Республикасының Шекарааралық тұрғыдан қоршаған ортаға жасалатын әсерді бағалау туралы конвенцияға қосылуы туралы

Қазақстан Республикасының Заңы 2000 жылғы 21 қазан N 86-II

Қазақстан Республикасы Эспода (Финляндия) 1991 жылғы 25 ақпанда жасалған Шекарааралық тұрғыдан қоршаған ортаға жасалатын әсерді бағалау туралы конвенцияға қосылсын.

Қ а з а қ с т а н   Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Президенті

Шекаралық мәтінде қоршаған ортаға жасалатын

ықпалды бағалау туралы

Конвенция

(2001 жылғы 11 сәуірде күшіне енді - ҚР СИМ-нің ресми сайты)

О с ы   К о н в е н ц и я н ы ң   т а р а п т а р ы :

- экологиялық қызметтің әр алуан түрлері және олардың экологиялық зардаптары арасындағы өзара байланысты ескере отырып,
- экологиялық жағынан негізделген және тұрақты дамуды қамтамасыз ету қажеттігін растай отырып,
- қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау саласындағы, оның ішінде шекаралық мәтіндегі халықаралық ынтымақтастықты дамытуға күшті ниет білдіре отырып,
- тұтастай алғанда қоршаған ортаға жасалатын ықпалдардағы, оның ішінде, шекаралық мәтіндегі озық саясатты және едәуір зиянды түрлерді болдырмау, азайту және мониторингін әзірлеудің қажеттігін және маңызды мәнін назарға ала отырып,
- Біріккен Ұлттар Ұйымы Жарғысының, Адамды қоршаған ортаның проблемалары бойынша Стокгольм конференциясы декларациясының, Еуропадағы Қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі кеңес (ЕҚЫК) Қорытынды актісінің және ЕҚЫК-қа қатысушы-мемлекеттер өкілдерінің Мадрид және Вена кездесулері Қорытынды құжаттарының тиісті ережелеріне сүйене отырып,
- мемлекеттердің өздерінің ұлттық құқықтық және әкімшілік ережелері және өздерінің ұлттық саясаты негізінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауды жүргізу қамтамасыз ету мақсатымен жүзеге асыратын іс-шараларын жоғары бағалай отырып,
- шешімдер қабылдау процесінің ерте кезеңінде жіті назар аудару қажеттігіне өзіне есеп бере отырып, барлық тиісті әкімшілік деңгейлерде жарлықшы органдарға

берілетін ақпарат сапасын арттырудың қажетті құралы ретінде, едәуір зиянды, оның ішінде трансшекаралық мәтіндегі ықпалды ең аз дәрежеге апару қажеттігін ерекше ескеретін экологиялық негізделген шешімді өздерінің қабылдай алатындай болуы үшін,

- қоршаған ортаға ұлттық деңгейлерде де және халықаралық деңгейлерде де жасалатын ықпалды бағалауды пайдалануды көтермелеуге бағытталған халықаралық ұйымдардың күш-жігерін назарға алып және БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясы эгидасымен жүргізілетін негізінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау саласындағы жұмысты, оның ішінде негізінде Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау жөніндегі семинар жұмысының нәтижелерін ескеріп, сондай-ақ БҰҰ Басқарушылар кеңесі қабылдаған Бағдарламалардың және Тұрақты даму жөніндегі министрлік декларацияның қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау Мақсаттары мен принциптерін атап көрсете отырып, мыналар туралы уағдаласты:

1-бап Анықтама

Осы Конвенцияның мақсаттары үшін:

I. "Тараптар", егер мәтінде басқа аталу болмаса, осы Конвенцияның уағдаласушы тараптарын білдіреді;

II. "Шығу тарабы", оның (олардың) юрисдикциясымен жоспарланатын қызметті жүзеге асыруға ниет білдірген осы Конвенцияның Уағдаласушы Тарабын (Тараптарын) білдіреді;

III. "Қозғаушы Тарап", ол (олар) жоспарланатын қызметке трансшекаралық жасалатын ықпалды қозғауға мүмкін болатын (мүмкіндік алатын) Уағдаласушы Тарапты (Тараптарды) білдіреді;

IV. "Мүдделі Тараптар", шығу Тарабы және осы Конвенцияға сәйкес жасайтын қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау әдістерін қолдануға қатысатын қозғаушы тарап ретінде түсініледі;

V. "Жоспарланатын қызмет", қолданылатын ұлттық рәсімге сәйкес құзыретті органның шешім қабылдауы қажет болатын сол немесе өзге қызметтегі кез келген қызмет немесе кез келген өзгеріс ретінде түсініледі;

VI. "Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау", ортаға жасалатын мүмкін болатын ықпалды бағалаудың ұлттық рәсімін білдіреді;

VII. "Ықпал" - адамдар денсаулығының, флораның, фаунаның, топырақтың, ауаның, судың, климаттың, ландшафттың, тарихи ескерткіштер мен басқа да материалдық объектілердің қауіпсіздігін қоса алғанда, орта үшін жоспарланатын қызметтің кез келген салдарлары; ол сондай-ақ осы факторлардың өзгеру нәтижесі болып табылатын мәдени мұра немесе әлеуметтік-экономикалық шарттар үшін салдарларды да қамтиды;

VIII. "Шекаралық ықпал", ғаламдық сипаттағы ғана емес, физикалық көзі басқа Тараптың юрисдикциясына тап болатын аудан шектерінде орналасқан жоспарланатын

қызметті туғызатын сол немесе өзге тараптың юрисдикциясында болатын ауданда болатын ықпалды білдіреді;

IX. "Құзыретті орган", ұлттық органды немесе Конвенция қамтитын міндеттерді орындау үшін жауапты ретінде сол немесе өзге тарап тағайындайтын және (немесе) сол немесе өзге Тарап жоспарланатын қызметке қатысты шешімдерді қабылдау жөніндегі өкілеттіктерді жүктейтін органды (органдарды) білдіреді;

X. "Жұртшылық", бір немесе бірнеше жеке немесе заңды тұлғаларды білдіреді.

2-бап Жалпы ережелер

1. Тараптар жоспарланатын қызмет нәтижесінде зиянды трансшекаралық ықпалды болдырмау жөніндегі, сондай-ақ оны азайту және бақылау жасау жөніндегі барлық тиісті және тиімді шараларды қабылдайды.

2. Әрбір Тарап едәуір зиянды трансшекаралық ықпал көрсетуі, II Қосымшада сипатталған қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттамаға жұртшылықтың қатысуы және әзірлеуі үшін мүмкіндік туғызатын қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсімін белгілеуі мүмкін I Қосымшада аталған қызметтің жоспарланатын түрлеріне қатысты қоса алғанда, Конвенцияның ережелерін жүзеге асыру үшін қажетті заңдарды, әкімшілік немесе басқа шараларды қабылдайды.

3. Шығу Тарабы қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау Конвенция ережелеріне сәйкес жүргізілуін, зиянды трансшекаралық ықпал көрсетуі мүмкін I Қосымшаға енгізілген қызметтің жоспарланатын түрін санкциялау немесе жүзеге асыру туралы шешім қабылдауға дейін жүргізілуін қамтамасыз етеді.

4. Шығу Тарабы Конвенцияның ережелеріне сәйкес едәуір зиянды шекаралық ықпал көрсетуі мүмкін I Қосымшаға аталған қызметтің жоспарланатын түрі туралы Қозғаушы Тараптардың хабардар болуын қамтамасыз етеді.

5. Мүдделі тараптар едәуір зиянды шекаралық ықпал көрсететін I Қосымшада аталмаған жоспарланатын қызметтің қандай бір түрінің немесе түрлерінің мүмкіндігіне қатысты және оған немесе оларға сондықтан, егер олар I Қосымшада аталған болса, оларға қандай қатысты болады дегенге осындай Тараптардың кез келгенінің бастамасы бойынша консультациялар өткізеді: Егер бұл Тараптар оңды уағдаластыққа келсе, онда қызметтің осы түріне немесе түрлеріне аталған режим қолданылады. Едәуір зиянды ықпалды белгілеуге мүмкіндік беретін критерийлерді анықтау үшін жалпы принциптер III Қосымшада жазылады.

6. Шығу Тарабы осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес барынша ықтималдығы жағынан қоршаған ортаға жоспарланатын қызметке ықпалды бағалаудың тиісті рәсімдеріне қатысу мүмкіндігі қозғалатын аудандардағы жұртшылықтың атынан өкілдік етеді және қозғаушы тараптың жұртшылығы атынан берілетін бұл мүмкіндіктің шығу Тарабы жұртшылығы атынан берілетін мүмкіндікке тепе-тең болуын қамтамасыз

е т е д і .

7. Осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес қоршаған ортаға жасалатын ықпалды ең төменгі талап ретінде бағалау жоспарланатын қызмет деңгейінде жүргізіледі. Мүмкіндігіне қарай, Тараптар, сондай-ақ қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауды негізінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды саясатқа, жоспарлар мен бағдарламаларға қатысты бағалау принциптерін қолдануға ұмтылатын болады.

8. Осы Конвенцияның ережелері Тараптардың Ұлттық заңдарды, нұсқамаларды, әкімшілік ережелерді немесе оны беру өндірістік немесе коммерциялық құпияға немесе ұлттық қауіпсіздік мүдделеріне залал келтіруі мүмкін ақпараттан қорғайтын қабылданған құқықтық практиканы қолдану құқығын қозғамайды.

9. Осы Конвенцияның ережелері нақты Тараптардың қажетіне кезінде екі тарапты немесе көп тарапты келісім бойынша осы Конвенцияда болатынға қарағанда барынша қатаң шаралар қолдану құқығын қозғамайды.

10. Осы Конвенцияның ережелері шекаралық ықпал көрсететін немесе көрсетуі мүмкін қызметке қатысты халықаралық шарттарға сәйкес тараптардың кез келген міндеттемелеріне нұқсан келтірмейді.

3-бап Хабарлама

1. Шығу Тарабы едәуір зиянды шекаралық ықпал көрсетуі мүмкін I Қосымшада аталған қызметтің жоспарланған түріне қатысты 5-бапқа сәйкес тиісті және тиімді консультациялар өткізу мақсатында, оның пікірінше, қорғаушы Тарап болуы мүмкін, барынша жылдам және ол жоспарланатын қызмет туралы өз елінің жұртшылығын хабардар етуге қарағаннан кешіктірмейтіндей кез келген Тарапты хабардар етеді.

2. Бұл хабарламада, соның ішінде мыналар болады:

а) мүмкін болатын шекаралық ықпал туралы кез келген ақпаратты қоса алғанда, жоспарланатын қызмет туралы ақпарат;

б) мүмкін болатын шешімнің сипаты туралы ақпарат; және

с) осы Баптың 3-тармағына сәйкес оның барасында жоспарланатын қызмет сипатын ескере отырып жауап беру қажет болатын; және осы баптың 5-тармағында аталған ақпаратты енгізуі мүмкін ақылға қонымды мерзімді көрсету.

3. Қозғаушы Тарап хабарламаны алғанын растай отырып, хабарламада аталған мерзім ішінде шығу Тарабына жауап береді, және өзінің қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсіміне қатысатыны туралы ниетін көрсетеді.

4. Егер қозғаушы Тарап өзінің қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсіміне қатыспайтын ниетін көрсетсе немесе егер ол хабарламада аталған мерзім ішінде жауап бермесе, онда осы Баптың 5, 6, 7 және 8-тармақтарының ережелері мен 4-7-баптардың ережелері қолданылмайды. Мұндай жағдаяттар кезінде Шығу тарабының өзінің ұлттық заңдары мен практикасы негізінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды

бағалау жүргізу қажеттігін анықтау құқығына нұқсан келтірілмейді.

5. Қозғаушы Тараптан қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсіміне оның қатысу ниетін көрсеткен жауабын алғаннан кейін шығу Тарабы қозғаушы Тарапқа м ы н а л а р д ы б е р е д і :

а) ескертпелерді беру мерзімін көрсетуді қоса алғанда, қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсіміне қатысты тиісті ақпарат; және

б) жоспарланатын қызмет және оның мүмкін болатын едәуір зиянды трансшекаралық салдарлары туралы ақпарат.

6. Шығу Тарабының өтініш бойынша қозғаушы Тарап, қозғаушы Тараптың юрисдикциясында болатын әлеуетті қозғалатын қоршаған орта туралы бірінші ақылға қонымды ақпаратты, егер ондай ақпарат қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттаманы әзірлеу үшін қажет болса, береді. Бұл ақпарат шұғыл түрде және, қажет жағдайда, егер ондай бар болса, бірлескен орган арқылы беріледі.

7. Егер қандай бір Тарап I Қосымшада аталған жоспарланатын қызметтің едәуір зиянды ықпалы нәтижесінде ол қозғалды деп есептесе, және егер осы баптың I-тармағына сәйкес ешқандай хабарлама түспесе, онда қозғаушы Тараптың өтініші бойынша мүдделі Тараптар едәуір зиянды трансшекаралық ықпалдың пайда болу ықтималдығы туралы мәселені талқылау мақсатымен ақпараттар алмасуды жүргізеді. Егер бұл Тараптар шекаралық ықпал орын алып отыр деп келіссе, онда тиісінше осы Конвенцияның ережелері қолданылады. Егер Тараптар келісімге келе алмаса, онда IV қосымшаның ережелеріне сәйкес сұрау салу комиссиясының қарауына, егер Тараптар мәселені реттеудің өзге жолы туралы келісімге келе алмаса, ықпалдың ықтималдығы туралы оның пікірін білу мақсатымен бұл мәселені енгізуге болады.

8. Мүдделі Тараптар жұртшылықта ақпарат және ескертпелерді беру мүмкіндігі болуын қамтамасыз етеді.

4-бап Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттаманы әзірлеу

1. Ықпалды бағалау туралы құжаттамада II Қосымшада сипатталған ақпарат болады

2. Шығу тарапы қозғаушы тарапқа қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттаманы береді. Мүдделі Тараптар бұл құжаттаманың ықпалға ұшыраған аудандардағы органдар мен жұртшылық арасында қолданылуын, сондай-ақ жоспарланатын қызметке қатысты түбегейлі шешім қабылдағанға дейін ақылға қонымды мерзімдерде шығу Тарапының құзыретті органына ескертпелерді беруді қамтамасыз етеді.

5-бап Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттама негізінде өткізілетін консультациялар

Шығу Тарабы ықпалды бағалау туралы құжаттама әзірлеуді аяқтағаннан кейін тиісті Тараппен мыналар тұрғысында консультациялар өткізеді:

а) жоспарланатын қызметтің мүмкін болатын баламалары, тарншекаралық ықпалдарды азайту және мұндай шараларды шығу тарапының қаражаты есебінен жүзеге асыру салдарларының мониторингі жөніндегі мүмкін болатын шаралар;

в) жоспарланатын қызметке кез келген шекаралық ықпалды азайтуға өзара көмек берудің басқа да нысандары;

с) жоспарланатын қызметке қатысы бар кез келген басқа да мәселелер. Тараптар консультациялардың бастапқы кезеңінде ыңғайлы уақытша шеңбер шегіндегі олардың ұзақтығы туралы мәселені келіседі. Консультациялар, ондай бар болатын болса, тиісті бірлескен орган арқылы өткізіледі.

6-бап Түбегейлі шешім

1. Тараптар қызмет жөніндегі шешімде, ықпалды бағалау туралы құжаттаманы және осы құжаттама бойынша 3-баптың 8-тармағына және 4-баптың 2-тармағына сәйкес алынған ескертпелерді және 5-бапта аталған консультацияларды қоса алғанда, ортаға жасалатын ықпалды бағалау нәтижелерінің ескерілуін қамтамасыз етеді.

2. Тараптар түбегейлі шешімді ол негізделген себептермен және пайымдаулармен бірге береді.

3. Егер жоспарланатын қызметке шекаралық ықпал туралы қосымша ақпараттың шешім қабылдау кезінде болмағаны осы қызметті жүзеге асыру басталғанға дейін мүдделі Тарапқа мәлім болса, бұл Тарап басқасын хабардар етеді. Егер Тараптардың бірі бұл туралы өтініш жасаса, онда бұл шешімді қараудың қажеттігі туралы мәселе бойынша консультациялар өткізіледі.

7-бап Жобадан кейінгі талдау

1. Ортаға жасалатын ықпалды бағалауды жүзеге асыруға қатысты қызметке ықтимал шекаралық ықпалды ескере отырып, Тараптар жобадан кейінгі талдау өткізіледі ме және қандай дәрежеде өткізіледі дегенді анықтайды. Кез келген талдауға осы қызметті байқау және кез келген зиянды трансшекаралық ықпалды анықтау енеді.

2. Егер талдау жүргізу нәтижесінде шығу Тарабының немесе қозғаушы Тараптың, трансшекаралық ықпал орын алды және осындай ықпалға соқтыруы мүмкін факторлар байқалды деп есептеуге жеткілікті негізі болса, ол бұл туралы басқа мүдделі

Тараптарды хабарландырады. Мүдделі Тараптар ықпалды азайтатын немесе жоятын шаралар бойынша консультациялар өткізеді.

8-бап Екі тарапты және көп тарапты ынтымақтастық

Тараптар қолданылып жүрген келісімдерді жалғастырады немесе осы Конвенцияға сәйкес өз міндеттемелерін сақтау мақсатымен жаңа екі тарапты немесе көп тарапты келісімдерге немесе басқа да уағдаластықтарға кіре алады. Мұндай келісімдер немесе басқа да уағдаластықтар VI Қосымшада аталған элементтерге негізделуі мүмкін.

9-бап Зерттеулердің бағдарламалары

Тараптар мыналарға мақсатталған нақты зерттеу бағдарламаларын әзірлеуге және белсенді орындауға көңіл бөледі:

- а) қызметтің жоспарланған түрлерінің салдарларын сапалық және сандық бағалау әдістерінің қолданылып жүрген әдістерін жетілдіру;
- б) себеп-салдар байланыстарын барынша терең ұғыну және кешенді ұтымды табиғат пайдаланудағы олардың ролі;
- с) ықпалды ең төмен мөлшерге дейін апару немесе болдырмау мақсатында қызметтің жоспарланатын түрлеріне қатысты шешімдердің орындалуына талдау және тиімділігінің мониторингін өткізу;
- д) қызметтің жоспарланған түрлеріне, өндіріс және тұтыну құрылымдарына экологиялық жағынан негізделген баламаларды іздестіруге жаңашыл көзқарастарды ынталандыру әдістерін әзірлеу;
- е) макроэкономикалық деңгейде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау принциптерін қолдану әдіснамасын әзірлеу.

Тараптар жоғарыда аталған бағдарламаларды жүзеге асыру нәтижелерін алмасады.

10-бап Қосымшалар мәртебесі

Осы Конвенцияға қосымшалар Конвенцияның ажырамас бөлігі болып табылады.

11-бап Тараптар кеңесі

1. Тараптар қоршаған орта және су ресурстары проблемалары бойынша ЕЭК елдері үкіметтері аға кеңесшілерінің жыл сайынғы сессияларына мүмкіндігі болғанша бейімделген кеңестер өткізеді. Алғашқы кеңес осы Конвенция күшіне енген күнінен бастап, бір жылдан кешіктірілмей өткізіледі. Кейіннен кеңестерді өткізудің қажеттілігі мен олардың мерзімдері Тараптар кеңесінде немесе Тараптар хатшылығы бұл өтініш туралы хабардар еткен күннен бастап алты ай ішінде оны тараптардың кемінде үштен

бірі қолдаған жағдайда Тараптардың кез келгенінің жазбаша түрдегі берілген өтінішімен анықталады.

2. Тараптар осы Конвенцияның орындалу барысына бақылау жасайды және осы мақсатпен:

а) Тараптар шекаралық мәтінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау рәсімдерін одан әрі жетілдіру мақсатымен қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау саясатына және әдіснамалық көзқарастарға шолу жасауды жүзеге асырады;

б) екі тарапты және көп тарапты келісімдерді немесе олардың тараптары бір немесе одан да көп Тараптар болып табылатын трансшекаралық мәтінде қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауды пайдалануға қатысты басқа да уағдаластықтарды жасасу және орындау саласындағы жинақталған тәжірибеге қатысты ақпарат алмасады;

с) қажет жағдайда осы конвенцияның мақсаттарына қол жеткізу жолында пайда болған әдіснамалық немесе техникалық мәселелерді шешу үшін құзыретті халықаралық органдар мен ғылыми комитеттердің қызметтеріне жүгінеді;

д) өзінің бірінші кеңесінде өз кеңестерінің рәсімдері ережелерін қарайды және консенсус қабылдайды;

е) қажет болған жағдайда осы Конвенцияға түзетулерді де қарайды;

ф) осы Конвенцияның мақсаттарына жету үшін қажет болуы мүмкін кез келген қосымша шараларды қарайды және қабылдайды.

12-бап Дауыс беру құқығы

1. Осы Конвенцияға қатысушы әрбір Тарап бір дауыс алады.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген жалпы ережеде болмаса, экономикалық интеграция жөніндегі аймақтық ұйымдар өздерінің құзыретіне кіретін мәселелер бойынша өзінің дауыс беру құқығын жүзеге асырып, осы Конвенцияның Тараптары болып табылатын өздерінің қатысушы-мемлекеттерінің санына тең дауыстардың санына ие болады. Мұндай ұйымдар, егер өздерінің қатысушы-мемлекеттері өзінің дауыс беру құқығын жүзеге асырса, немесе керісінше болса, дауыс беру құқығын ескеріп отырады.

13-бап Хатшылық

Еуропалық экономикалық комиссияның атқарушы хатшысы мынадай хатшылық міндеттерді орындайды:

а) Тараптардың кеңесін шақырады және әзірлейді;

б) Тараптарға Конвенцияның ережелеріне сәйкес алынған баяндамалар мен басқа да ақпаратты береді; және

с) Конвенцияда көзделуі мүмкін немесе осы Конвенцияда көзделуі мүмкін немесе оларды Тараптар белгілеуі мүмкін өзге де міндеттерді жүзеге асырады.

14-бап Конвенцияға түзетулер

1. Тараптардың кез келгені Конвенцияға түзетулер ұсына алады.
2. Ұсынылатын түзетулер хатшылыққа жазбаша түрде беріліп, ол оларды барлық Тараптарға жібереді. Ұсынылатын түзетулер Тараптардың кезекті кеңесінде ең аз дегенде ол басталғанға дейін 90 күн бұрын Тараптар хатшылығына бұл түзетулер жіберілген жағдайда талқыланады.
3. Тараптар Конвенцияға ұсынылған кез келген түзетулерді қабылдауға қатысты келісімге консенсус арқылы қол жеткізуге бүкіл күш-жігерлерін жұмсайды. Егер консенсусқа қол жеткізу үшін барлық амалдар таусылып, келісімге қол жеткізілмесе, онда соңғы шара ретіндегі түзету кеңеске келген және дауыс беруге қатысушы Тараптардың төрттен үш көпшілік даусымен қабылданады.
4. Осы баптың 3-тармағына сәйкес бекіту, мақұлдау немесе қабылдау үшін қабылданған осы Конвенцияға түзетулердің депозитарийі барлық Тараптардың назарына жеткізіледі. Олар бекіткен, мақұлдаған немесе қабылдаған Тараптар үшін аз дегенде Тараптардың төрттен үші оларды бекіту, мақұлдау немесе бекіту туралы хабарламаны Депозитариймен алғаннан кейін 90-күні күшіне енеді. Одан әрі кез келген Тарап үшін түзетулер Тарап бекіту, мақұлдау немесе осы түзетулерді қабылдау туралы құжатты сақтауға тапсырғаннан кейін 90-күні күшіне енеді.
5. Осы Баптың мақсаттары үшін "дауыс беруге келген және қатысқан Тараптар" деп "жақтап" немесе "қарсы" дауыс берген Тараптар түсініледі.
6. Осы баптың 3-тармағында жазылған дауыс беру рәсімі ЕЭК шеңберлерінде жасасылуы мүмкін болашақ келісімдер үшін заңды шешім туғызбайды.

15-бап Дауларды реттеу

1. Екі немесе көп Тараптар арасында дау туындаған жағдайда Конвенцияны түсіндіруге немесе сақтауға қатысты олар өз қалауы бойынша келіссөздер немесе кез келген өзге де әдіс арқылы дауды реттеуге ұмтылады.
2. Конвенцияға қол қойған, бекіткен, қабылдаған, мақұлдаған немесе оған қосылған жағдайда кез келген сәтте Тараптар бұдан кейін Депозитарийге осы Баптың 1-тармағының ережелеріне сәйкес шешілмеген дауға қатысты алғанда жазбаша мәлімдеме жасай алады, ол кез келген Тарапқа қатысты өзіне осындай міндеттеме алған міндетті түрдегі дауды реттеудің мынадай құралдарын біреуі немесе екеуі де:
  - a) дауды халықаралық сотқа беруді;
  - b) VII қосымшада белгіленген рәсімге сәйкес дауды төрелікке беруді таниды.
3. Егер дау Тараптары осы Баптың 2-тармағында аталған дауды реттеудің екі рәсімін қабылдаса, онда дау, егер Тараптар өзгеше уағдаласпаса, Халықаралық Сотқа ғана берілуі мүмкін.

16-бап Қол қою

Осы Конвенция 1991 жылғы 25 ақпан - 1 наурыз аралығында Эспода, содан соң 1991 жылғы 2 қыркүйекке дейін Нью-Йоркте ЕЭК-ға мүше-мемлекеттердің БҰҰ-дағы орталық мекемелері, сондай-ақ 1947 жылғы 28 наурыздағы Экономикалық және Әлеуметтік Кеңестің 36 (IV) қарарының 8-тармағына сәйкес ЕЭК жанында консультациялық мәртебесі бар мемлекеттердің және ЕЭК-ке мүше егеменді мемлекеттер құрған, оған мүше-мемлекеттер Конвенциямен реттелетін мәселелерге қатысты өкілеттіктер берген, осы мәселелерге қатысты шарттар жасасуға өкілеттіктер берген экономикалық интеграция жөніндегі аймақтық ұйымдар үшін қол қоюға ашық болады.

17-бап Бекіту, қабылдау, мақұлдау және қосылу

1. Конвенция оған қол қойған мемлекеттер мен экономикалық интеграция жөніндегі аймақтық ұйымдардың бекітуіне, қабылдауына немесе мақұлдауына жатады.

2. 16-бапта аталған мемлекеттер мен ұйымдардың 1991 жылғы 3 қыркүйектен бастап қосылуы үшін ашық болады.

3. Бекіту, қабылдау, мақұлдау және қосылу туралы құжаттар Депозитарий міндетін орындайтын БҰҰ Бас хатшысының сақтауына тапсырылады.

4. Осы Конвенцияның Тарабы болатын, 16-бапта аталған кез келген ұйым осы ұйымға мүше-мемлекеттердің бірде-біреуі Конвенцияның Тараптардың мүше-мемлекеттері болмаған жағдайда Конвенциядан туындайтын бүкіл міндеттелермен байланысты болады. Осындай ұйымның бір немесе бірнеше мүше-мемлекеті осы Конвенцияның Тараптары болған жағдайда осы ұйым мен оның мүше-мемлекеттері Конвенция бойынша өз міндеттемелерін орындау жөніндегі сәйкес келетін міндеттерге қатысты шешім қабылдайды. Мұндай жағдайларда осы ұйым да және оның мүше-мемлекеттері де Конвенциядан туындайтын құқықтарды бір мезгілде п а й д а л а н а а л м а й д ы .

5. 16-бапта аталған экономикалық интеграция жөніндегі аймақтық ұйымдар бекіту, қабылдау, мақұлдау немесе қосылу туралы өз құжаттарында Конвенция реттейтін мәселелер шегіндегі өз құзыреті туралы мәлімдейді. Сондай-ақ бұл ұйымдар өз құзыреттерінің шегінде сәйкес келетін кез келген өзгерістер туралы Депозитарийге хабарлама жасайды.

18-бап Күшіне ену

1. Осы Конвенция бекіту, қабылдау, мақұлдау немесе қосылу туралы он алты құжатты сақтауға тапсырғаннан кейін 90-күні күшіне енеді.

2. Осы Баптың 1-тармағының мақсаты үшін экономикалық интеграция жөніндегі қандай бір ұйым сақтауға тапсырған кез келген құжат осындай ұйымның мүше-мемлекеттері сақтауға тапсырған құжаттарға қосымша ретінде көзделмейді.

3. Осы Конвенцияны бекітетін, қабылдайтын немесе мақұлдайтын немесе оған бекіту, қабылдау, мақұлдау немесе қосылу туралы он алты құжатты сақтауға тапсырғаннан кейін әрбір мемлекет немесе ұйым үшін осы Конвенция осындай мемлекет немесе ұйым бекіту, қабылдау, мақұлдау немесе қосылу туралы құжатты тапсырғаннан кейін 90-күні күшіне енеді.

19-бап Конвенциядан шығу

Осы Тарап үшін осы Конвенция күшіне енген күнінен бастап төрт жыл өткеннен кейін кез келген уақытта осы Тарап Депозитарийді жазбаша хабарлау арқылы Конвенциядан шыға алады. Кез келген осындай шығу ол туралы Депозитариймен хабарландыру алған күнінен бастап күшінде болады. Осы Конвенциядан кез келген осындай шығу 3-баптың I-тармағына сәйкес келу тұрғысында хабарлама жасалған жоспарланған қызметке Конвенцияның 3-баптарын қолдануды немесе осындай шығу күшіне енгенге дейін 3-баптың 7-тармағына сәйкес сұрау салуды көздемейді.

20-бап Түпнұсқалық мәтіндер

Осы Конвенцияның түпнұсқаға тең болып табылатын ағылшын, орыс және француз тіліндегі мәтіндері БҰҰ-ның Бас хатшысына сақталуға тапсырылады.

ОСЫНЫ КУЭЛАНДЫРУҒА тиісті түрде бұған өкілеттілер осы Конвенцияға қол қойды. 1991 жылдың жиырма бесінші ақпанында ЭСПОДА (Финляндияда) ЖАСАСЫЛДЫ.

I-Қосымша Қызмет түрлерінің тізбесі

1. Мұнай тазартатын зауыттар (шикі мұнайдан майлайтын материалдарды ғана өндіретін кәсіпорындарды қоспағанда) және газдандыру және өнімділігі күніне 500 т немесе одан да асатын көмір мен битумды шымтезектерді азайту үшін қондырғылар.

2. Жылу электр орталығы және 300 мегаватт немесе одан да астам жылу қуатын жағу үшін қондырғылар, сондай-ақ АЭС және басқа ядролық реакторы бар құрылыстар (ең үлкен қуаты тұрақты жылу жүктемесінің 1 киловатынан аспайтын бөлшектейтін және өндіретін материалдарды өндіру және конверсиялау үшін зерттеу қондырғыларын қ о с п а ғ а н д а) .

3. Ядролық отынды өндіру немесе байыту, пайдаланылған ядролық отынды регенерациялау немесе жинау, радиоактивті қалдықтарды жою және өңдеу үшін ғана а р н а л ғ а н қ о н д ы р ғ ы л а р .

4. Домналық және мартендік өндіру және түсті металлургия кәсіпорны ірі қондырғылар.

5. Асбесті және асбесті өңдеу мен қайта құрау және асбесті бар өнімдерді шығару үшін: жылдық өндіру 20 000 т дайын өнімнен асатын - асбестцементті өнімдерге қатысты; жылдық өндіру 50 т дайын өнімнен асатын - фрикциялық материалдарға қатысты; жылына 200 т пайдаланатын - асбесті қолданудың басқа да түрлеріне қатысты қондырғылар.

6. Химиялық комбинаттар.

7. Автомагистралдарды, жылдам жүретін жолдарды, алысқа қатынайтын темір жолдарды және негізгі ұшу-қондыру алаңының ұзындығы 2100 метр және одан да асатын әуе жайларды салу.

8. Диаметрі үлкен мұнай және газ құбырлары.

9. Сауда порттары, сондай-ақ ішкі су жолдары мен су сыйымдылығы 1350 тоннадан астам кемелердің өтуіне мүмкіндік беретін кеме жүретін ішкі жолдарға арналған порттар.

10. Өртеу үшін қалдықтарды жою, улы және қауіпті қалдықтарды химиялық жолмен өңдеу немесе көму үшін қондырғылар.

11. Ірі плотиналар мен су қоймалары.

12. Егер алынатын судың жылдық көлемі 10 млн. текше метрге жеткен немесе одан да асқан жағдайда жер асты суларын жинау жөніндегі қызмет.

13. Целлюлоза және ауада кептірілген күніне 200 немесе одан астам метрлік тоннадағы қағазды алуды өндіру.

14. Металл рудалары мен көмір өндірілетін жерлердегі кендерді ірі ауқымда өндіру, шығару және байыту.

15. Континентальдық шельфте көмірсутектерін өндіру.

16. Мұнай, мұнай-химиялық және химиялық өнімдерді сақтау үшін ірі қоймалар.

17. Ағаштарды үлкен аумақтарда кесу.
- осы Конвенцияның мақсаттары үшін:

- "автомагистраль" термині жол төңірегіндегі иеліктерге қызмет көрсетпейтін автокөлік құралдарына арнайы салынған және олардың жүруіне арналған жолды білдіреді:

а) уақытша негіздегі жекелеген учаскелерді қоспағанда, жүруге арналған немесе ерекше жағдайларда басқа құралдармен жүруге арналған бір-бірінен бөліп тұрған алаппен бөлінген екі бағытқа жүруге арналған жекелеген жүретін бөліктері болады;

б) жолдармен, темір жолдармен немесе трамвай жолдарымен және жаяу жүретін жолдармен бір деңгейде кесіп өтетін жерлері болмайды; және

с) автомагистральдар ретінде арнайы белгіленеді:

- "жылдам жүретін жол" термині оған кіру шытырман жолдар немесе реттеп отыратын түйісу жолдары арқылы ғана мүмкін болатын және онда, соның ішінде,

тоқтауға және жүретін бөлігінде (жүретін бөліктерінде) аялдауға тыйым салынған, көлік құралдарының жүруіне арналған жолды білдіреді.

II қосымша

Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттың мазмұны

Қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы құжаттамаға енгізілуге тиісті ақпаратқа 4-бапқа сәйкес, ең кемі мыналар болады:

- a) жоспарланатын қызметті сипаттау және оның мақсаттары;**
- b) қажет болған жағдайда жоспарланатын қызметтің ақылға қонымды баламаларын (мысалы, географиялық немесе технологиялық сипаттағы), соның ішінде қызметтен бас тарту туралы нұсқаны сипаттау;**
- c) қоршаған ортаның осы элементтерін сипаттау, жоспарланатын қызметке немесе оның баламалы нұсқаларына елеулі түрде қозғау салуы ықтимал;**
- d) жоспарланатын қызметтің қоршаған ортаға жасалатын ықпалының мүмкін болатын түрлері мен оның баламалы нұсқаларын сипаттау және олардың ауқымдарын бағалау;**
- e) қоршаған ортаға жасалатын зиянды ықпалды барынша азайтуға бағытталған қорғанышты шараларды сипаттау;**
- f) болжамдау әдістеріне және олардың негізіне алынатын бастапқы жағдайларға нақты нұсқаулар, сондай-ақ қоршаған орта туралы тиісті пайдаланатын деректер;**
- g) қажет етілетін ақпаратты әзірлеу кезінде байқалған білімдер мен белгісіз жәйіттердегі ақауларды айқындау;**
- h) қажет жағдайда мониторинг пен басқару бағдарламаларының және жобадан кейінгі талдаудың бүкіл жоспарларының қысқаша мазмұны; және**
- i) қажет жағдайда материалды берудің көзбен көретін құралдарын (карталар, графикалар және т.б.) пайдалана отырып, техникалық сипаттағы емес түйін жасау.**

III қосымша I қосымшаға енгізілмеген қызмет түрлерінің экологиялық маңызын анықтауға көмектесетін жалпы критерийлер

1. Оларға қатысты алғанда 2-баптың 5-тармағының ережелері қолданылатын қызметтің жоспарланатын түрлерін қарастыру кезінде мүдделі Тараптар қызметтің осы түрі, оның ішінде, төменде аталған бір немесе бірнеше критерийлер негізінде едәуір зиянды шекаралық ықпал жасай ма деген мәселені зерделейтін болады:

а) Ауқымдары: Қызметтің жоспарланатын түрлері, олардың ауқымдары қызметтің осы типі үшін үлкен болып табылады;

б) Ауданы: Қызметтің жоспарланатын түрлері, олар экологиялық көзқарас тұрғысынан ерекше сезімтал немесе маңызды аудандарда немесе оларға тікелей жақын жерлерде (мысалы, Рамсар конвенциясының шеңберлерінде белгіленген күшті ылғалды жерлер, ұлттық парктер, табиғат қорықтары, ерекше ғылыми қызығушылық туғызатын аймақтар немесе археология, мәдениет немесе тарих ескерткіштері); сондай-ақ қызметтің жоспарланатын түрлері, жоспарланатын шаруашылық жүргізу қызметінің ерекшеліктері халыққа елеулі ықпал етуі мүмкін аудандарда жүзеге асырылады;

с) Салдарлары: адамдар және флораның, фаунаның және организмдердің бағалы түрлері үшін елеулі салдарларға соқтыратын, қозғау салынатын ауданда қазір немесе мүмкін болатын пайдалануға қатер төндіретін және ортаның сыртқы ықпалға тұрақтылық деңгейін арттыратын салмақтың пайда болуына әкеп соғатын ықпалдардың осындай түрлерін қоса алғанда, ерекше күрделі және әлеуетті зиянды ықпал көрсететін қызметтің жоспарланатын түрлері.

2. Осы мақсатпен мүдделі Тараптар халықаралық шекараға тікелей жақын жерде жүзеге асырылатын қызметтің жоспарланатын түрлерін, сондай-ақ шаруашылық қызметін өрістететін жерден көп алыс жерде едәуір шекаралық ықпал көрсетуі мүмкін неғұрлым алыс аудандарда жүзеге асырылатын жоспарланатын қызмет түрлерін қарайды.

IV қосымша Сұрау салу рәсімі

1. Сұрау салушы Тарап немесе Тараптар хатшылыққа ол немесе олар I Қосымшаға енгізілген қызметтің қандай бір жоспарланатын түрін енгізе ме, осы Қосымшаның ережелеріне сәйкес құрылатын сұрау салу жөніндегі комиссияның қарауына едәуір зиянды шекаралық ықпал көрсете ме деген мәселені енгізетінін хабарлайды. Хабарламада сұрау салу нысанасы көрсетіледі. Хатшылық осы Конвенцияның барлық Тараптарына осы сұрау салу туралы дереу хабарлайды.

2. Сұрау салу жөніндегі комиссия үш мүшеден тұрады. Сұрау салушы тарап немесе сұрау салу рәсіміне қатысты басқа тарап бір ғылыми немесе техникалық сарапшы тағайындайды және осындай түрде тағайындалған екі сарапшы екі жақты келісім бойынша үшінші сарапшыны тағайындайды, ол сұрау салу жөніндегі комиссияның төрағасы болады. Төраға сұрау салу рәсіміне қатысты бірде-бір тараптың азаматы болып табылмайды, бұл тараптардың бірде-біреуінің аумағында тұрақты тұрмайды,

бұл тараптардың қызметінде болмайды және қандай бір сапада болсын бұл іске қ а т ы с т ы б о л м а й д ы .

3. Егер сұрау салу жөніндегі комиссия төрағасы екінші сарапшы тағайындалғаннан кейін екі ай ішінде тағайындалмаса, онда Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы кез келген тараптардың өтініші бойынша келесі екі ай ішінде т ө р а ғ а н ы т а ғ а й ы н д а й д ы .

4. Егер сұрау салу рәсіміне қатысушы тараптардың бірі хатшылықтан хабарлама алғаннан кейін бір ай ішінде сарапшыны тағайындамаса, онда басқа Тарап бұл туралы Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына хабарлама бере алады, ол сұрау салу жөніндегі комиссияның төрағасын келесі екі ай кезеңінің ішінде тағайындайды. Тағайындалған бойдан сұрау салу комиссиясының төрағасы сарапшы тағайындамаған тараптан мұны бір ай ішінде жасауды сұрайды. Осы кезең өткен бойда төраға тиісті түрде ЕЭК-тің Атқарушы хатшысына хабарлама береді, ол келесі екі айлық кезең ішінде сарапшыны тағайындайды.

5. Сұрау салу жөніндегі комиссияның төрағасы өз рәсімінің өзіндік ережелерін қ а б ы л д а й д ы .

6. Сұрау салу жөніндегі комиссия өз міндеттерін жүзеге асыру мақсатымен тиісті барлық шараларды қабылдай алады.

7. Сұрау салу рәсіміне қатысушы Тараптар, оның ішінде, өздерінің иелігіндегі бар барлық құралдарды пайдалана отырып, сұрау салу жөніндегі комиссияның жұмысына ж ә р д е м д е с е д і :

а) оған тиісті құжаттарды, шарттары мен хабарламасын береді; және
б) қажет болған жағдайда оған куәларды немесе сарапшыларды шақыру және олардың айғақтарын тыңдау мүмкіндігін береді.

8. Тараптар мен сарапшылар олар сұрау салу жөніндегі комиссия жұмысының барысында құпия тәртіпте алған кез келген ақпараттың құпиялылығын сақтайды.

9. Егер сұрау салу рәсіміне қатысушы тараптардың бірі сұрау салу жөніндегі комиссияда болмаса және өз ісін бере алмаса, онда басқа тарап сұрау салу жөніндегі комиссиядан өз жұмысын қарауды жалғастыруды және аяқтауды сұрай алады. Сұрау салу жөніндегі комиссия тараптарының біреуінің болмауы немесе өз ісін беруге тараптардың бірінің қатыспауы сұрау салу жөніндегі комиссияның жұмысын жалғастыру және аяқтау үшін кедергі болып табылады.

10. Егер сұрау салу жөніндегі комиссия ерекше жағдаяттар салдарынан өзгеше шешім қабылдамаса, онда сұрау салу жөніндегі комиссияның шығындары, сұрау салу рәсіміне қатысушы оның мүшелерін, тараптарды қоса алғанда, өзара тең бөлінеді. Сұрау салу жөніндегі комиссия өзінің барлық шығындарына есеп жүргізеді және тараптарға бұл шығындар туралы түбегейлі есеп береді.

11. Сұрау салу рәсімінің нысанасына шын мәнінде мүддесі болатын кез келген Тарапқа осы іс бойынша пікірді енгізу нәтижесінде қозғауға салынуы мүмкін, оның

сұрау салу жөніндегі комиссияның келісімі бойынша іс қарауға қатысуға құқығы
б о л а д ы .

12. Сұрау салу жөніндегі комиссияның рәсімдік мәселелер бойынша шешімін көпшілік дауыспен оның мүшелері қабылдайды. Сұрау салу жөніндегі комиссия түбегейлі пікірін оның мүшелерінің көпшілігі көрсетеді және кез келген ерекше пікірді е н г і з е д і .

13. Сұрау салу жөніндегі комиссия өзінің түбегейлі пікірін, егер ол екі айдан аспайтын мерзімге ұзартуды қажет деп таппаса, өзі құрылған күннен бастап, екі ай і ш і н д е б е р е д і .

14. Сұрау салу жөніндегі комиссияның түбегейлі пікірі жалпы қабылданған ғылыми пікірлерге негізделеді. Сұрау салу жөніндегі комиссия сұрау салу рәсімін қатысушы тараптарға және хатшылыққа түбегейлі пікірін жеткізеді.

V қосымша Жобадан кейінгі талдау

Мақсаттардың өзіне мыналар енеді:

- a) шешімде жазылған немесе осы қызметті және ықпалды азайту жөніндегі шаралардың тиімділігін бекіту кезінде айтылған шарттарды сақтауды бақылау;
- b) басқарудың тиісті деңгейін және беймәлімдік шарттарында іс-қимылға әзір болуды қамтамасыз ету мақсатында ықпалдың түрлерін талдау;
- c) қызметтің осындай түрлерін жүзеге асыру кезінде болашақта алынған тәжірибені пайдалану үшін бұрынғы болжамдарды тексеру.

VI қосымша Екі тарапты және көп тарапты ынтымақтастық элементтері

1. Мүдделі тараптар қажет болған жағдайда ұйымдастыру тетігін құруды немесе осы Конвенцияны толық дәрежеде жүзеге асыруды қамтамасыз ету үшін екі тарапты және көп тарапты келісімдер шеңберінде бар ұйымдастыру өкілеттіктерді кеңейте алады.

2. Екі тарапты және көп тарапты келісімдерге және басқа уағдаластықтарға м ы н а л а р е н г і з і л е а л а д ы :

- a) тиісті субрегиондарда бар нақты жағдайларды есепке ала отырып, осы Конвенция жүзеге асыруға қатысты кез келген қосымша талаптар;
- b) өзара мүдделілік немесе баламалық принциптерінде негізделуге тиісті ұйымдастыру, әкімшілік және басқа уағдаластықтарын әзірлеу;
- c) өз саясатын және қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау жүргізуге қатысты нормалар мен дәістердің барынша келісілу мүмкіндігіне қол жеткізу мақсатында қоршаған ортаны қорғау саласындағы шараларды келісу;
- d) өлшеу, болжамдау және ықпалды бағалау мен жобадан кейінгі талдау өткізуді белгілеу әдістерін әзірлеу, жетілдіру және/немесе келісу;
- e) қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауға қатысты бастапқы деректерді

қамтамасыз ету мақсатында қоршаған ортаның сапасына қатысты салғастырылатын деректерді әзірлеу және/немесе әдістері мен жинау бағдарламаларын жетілдіру, талдау және сақтау және дер кезінде тарату;

f) осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауды және шекаралық ластанудың сыни мөлшерін белгілеуді қолдануға қатысты жоспарланатын қызметті жүзеге асыру орнына, сипаты мен ауқымына байланысты шекаралық ықпалдың маңызын сипаттайтын ақаулы деңгейлер мен неғұрлым нақты критерийлерді белгілеу;

q) қажет болған жағдайда қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауды бірлесіп жүргізу, мониторингтің бірлескен бағдарламасын әзірлеу, мониторинг құрылғыларын бір ізге салу және алынған деректер мен ақпараттың сыйымдылығын қамтамасыз ету үшін әдіснамаларды келісу.

VII қосымша Төрелік

1. Талапкер-талап немесе Талапкер-тараптар хатшылықты Тараптар дауды осы Конвенцияның 5-бабының 2-тармағына сәйкес төрелікте қарауға беруге уағдаласқаны туралы хабардар етеді. Хабарламада, оның ішінде, туындаған дауды түсіндіруге немесе қолдануға қатысты осы конвенцияның Бабын қоса алғанда, төрелікте іс қараудың нысанасы көрсетіледі. Хатшылық осындай түрде алынған ақпаратты осы Конвенцияның барлық Тараптарына жібереді.

2. Төрелік сот үш мүшеден тұрады. Талапкер-тарап немесе Талапкер-тараптар сияқты дауға қатысушы басқа Тарап немесе басқа Тараптар бір төрешіден тағайындайды және осындай түрде тағайындалған екі төреші өзара келісім бойынша төрелік сот төрағасының міндетін орындайтын үшінші төрешіні тағайындайды. Төраға даудың бірде-бір тарапының азаматы болмайды, бұл тараптардың бірде-біреуінің аумағында әдетте тұрғылықты жері болмайды, бұл тараптардың қызметінде болмайды және қандай бір сапада болсын бұл іске қатысты болмайды.

3. Егер екінші төреші тағайындалғаннан кейін екі ай өткеннен кейін төрелік соттың төрағасы тағайындалмаса, онда Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы кез келген тараптардың өтініші бойынша келесі екі ай ішінде оны тағайындайды.

4. Егер дау тараптарының бірі хатшылықтан өтініш алғаннан кейін екі ай ішінде төрешіні тағайындамаса, онда басқа Тарап бұл туралы Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына хабарлама бере алады, ол төрелік сот төрағасын келесі екі ай кезеңінің ішінде тағайындайды. Өзі тағайындалғаннан кейін төрелік соттың төрағасы төрешіні әлі тағайындамаған тараптан мұны екі ай ішінде жасауды сұрайды. Осы кезең өткен бойда төраға тиісті түрде ЕЭК-тің Атқарушы хатшысына хабарлама береді, ол келесі екі айлық кезең ішінде төрешіні тағайындайды.

5. Төрелік сот халықаралық құқыққа және осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес өз шешімін шығарады.

6. Осы Қосымшаның ережелеріне сәйкес құрылған кез келген төрелік сот өз рәсімінің өзіндік ережесін әзірлейді.

7. Рәсімдік мәселелер бойынша да, тиісті мәселелер бойынша да, төрелік соттың шешімі оның мүшелерінің көпшілік даусымен қабылданады.

8. Фактілерді белгілеу үшін сот бүкіл тиісті шараларды қабылдай алады.

9. Дау Тараптары төрелік соттың жұмысына, оның ішінде, өздерінің қарамағындағы барлық бар құралдарды пайдалана отырып жәрдем береді:

a) оған барлық тиісті құжаттарды, шарттары мен ақпаратты береді; және

b) қажет болған жағдайда оған куәларды немесе сарапшыларды шақыру және олардың айғақтарын тыңдау мүмкіндігін береді.

10. Тараптар мен төрелік сот мүшелері өздері төрелік сотта іс қарау барысында құпия тәртіппен алған кез келген ақпараттың құпиялылығын сақтайды.

11. Төрелік сот тараптардың бірінің өтініші бойынша уақытша қорғау шараларын қабылдауға ұсыныс жасай алады.

12. Егер дау тараптарының бірі төрелік сотқа келмесе немесе өз ісін қарауға қатыспаса, онда басқа тарап соттан іс қарауды жалғастыруды және өзінің түбегейлі шешімін шығаруды сұрай алады. Сотта тараптардың бірінің болмауы немесе тараптардың бірінің іс қарауға қатыспауы іс қарау үшін кедергі болмайды. Түбегейлі шешім шығарар алдында төрелік сот талаптың іс жүзінде және заңды түрде негізделгеніне кез жеткізуге тиіс.

13. Төрелік сот тікелей даудың мәнінен туындаған қарсы талаптарды тыңдап, ол бойынша шешім шығара алады.

14. Егер төрелік сот істің нақты жағдайларын негізге ала отырып, өзге шешім қабылдасамаса, онда сот мүшелерінің қызметтеріне төлеуді қоса алғанда, сот шығындарын дау тараптары өзара тең бөліседі. Сот өзінің барлық шығындарын тіркейді және тараптарға осы шығындар туралы түбегейлі есеп береді.

15. Дау нысанасында құқықтық сипаттағы мүддесі бар және осы іс бойынша шешім нәтижесінде қозғау салынатын осы Конвенцияның кез келген тарабының сот келісімімен іс қарауға құқығы бар.

16. Төрелік сот, егер ол бұл мерзімді бес айдан аспайтын мерзімге ұзарту қажет деп тапса, өзін құрылған күннен кейінгі бес ай ішінде өз шешімін шығарады.

17. Төрелік соттың шешімі себептерді түсіндірумен қоса жүреді. Оның шешімі түбегейлі және даудың барлық тараптары үшін міндетті болып табылады. Төрелік сот өз шешімін дау тараптары мен хатшылықтың назарына жеткізеді. Хатшылық алынған ақпаратты осы Конвенцияның барлық тараптарына жолдайды.

18. Тараптар арасында сот шешімін түсіндіруге немесе орындауға қатысты пайда болуы мүмкін кез келген дау осы шешімді шығарған төрелік сотқа кез келген тарап

арқылы немесе оның қызметін пайдалану мүмкін болмаса, біріншісі сияқты осындай мақсатпен құрылған басқа сотқа беріледі.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМҚ